



## Odgovor na kritiku „Malta ili Mljet“ o mojoj Meliti.

Piše: V. Palunko t. b.

G. dr. R. Vimer napisao je kritiku o mojoj Meliti, te je tiskao u „Bogoslovskoj Smotri“ god. II. Zagreb 1911. i u posebnoj brošuri. Na prvi mah, pročitavši kritiku, mislio sam ne odgovoriti ništa, pošto g. kritičar nije pobio niti jedne tačke u Meliti; a opet dokazi, što ih navede, prazni su i bez temelja; a forma — što da kažem — ima i uvredljivih izraza. Ali, čuvši, da neki, tobože učeni, hvale kritiku, a nijesu možda ni pročitali Melitu, rekoh: ovim slijepcima valja otvoriti oči, te se stavih na posao.

Što je g. kritičar napisao kritiku — bila kakva bila — mило mi je, pošto svaka kritika otkriva sve to jasnije istinu. Ali nikako ne mogu da shvatim, zašto se moj kritičar svaki čas češlje o Giorgi-a. Za to ću najprije istaknuti, kako je postala Melita, i tako će biti jasno, kako je neumjesno ono neprestano zabadanje u Giorgi.

Bilo je zadnjih Jula mjeseca g. 1907., kad sam se u Rogatcu, neko jutro razgovarao sa Mons. Bulićem i sa prof. drom. Smičiklasom, o sv. Pavlu i o njegovom putovanju u Rim. Ja kažem, da se Pavao razbio na Mljetu, a nipošto na Malti. Na to će Mons. Bulić, da nije tako, niti je to moguće. A ja ću u kratko navesti one dokaze, što sam ih kasnije naveo u Meliti. A on će u ruglo sa mojim dokazima. Na to će prof. Smičiklas: „Nemoj se tako rugati, nije to na odmet; te bi dokaze valjalo prije proučiti.“ A Mons. Bulić meni: „A ti uzmi, napiši i štampaj.“

A ja njemu: „Lako je tebi kazati: napiši. Nije sada za mene, da se zadubim u tako pitanje; prvo, nemam vremena; gdje je ogromna biskupija, gdje kor svaki dan, prije i poslije podne; a nemam niti sredstava, nemam na raspoloženje biblioteka, a moja privatna nije dostatna.“ I tako se rastadosmo. Niti ja dalje mislim o tome. Bit će prošle dvije godine, kada mi dođu do ruku Djela Apostolska. Čitam putovanje Pavlovo — a čitao sam ga Bog zna koliko puta — te ću ustati kličući: ta šta će mi sredstva, da dokažem da se je Pavao razbio na Mljetu, kada to jasno kaže sv. Luka, sa svim okolnostima. Dosta mi je sv. Luka. Gledam spisatelje, što ih imam pri ruci: Zilliona, Van Steenkiste, Vigouroux. Svi su za Maltu. Ništa za to, te premda preterećen radom, upotrebljavajući ulomke vremena, osnovah i napisah Melitu.

Neko jutro, pred Božić, g. 1909. sretem se sa Mons. Bulićem na plohati Dušica — ovdje u Splitu — te ću mu kazati: „Znaj, napisao sam knjigu o Pavlovu brodolomu, i pošlo mi je za rukom da dokažem, da se je zbililo na Mljetu“. „To nije moguće“, on će. A ja njemu: „Vidjet ćeš, i uvjerit ćeš se.“ — „Nikada; dapače ću ti napisati kritiku“. — A ja: „Slobodno, ali ćeš badava naoštriti dljeto, istupiti će se.“ Još će on meni: „A imaš li Giorgi?“ — „Nemam.“ — „O, to pak ne ide“, on će „ja ću ti ga zaimati.“ A ja njemu: „Lijepa ti hvala; baš ćeš mi učiniti ljubav.“ Nije mi ga odmah poslao, jer mu je bio kod dra. Alfirevića. A kad mu ga je ovaj vratio, do nekud mjesec dana, poslao mi ga je po poslužniku.

Neznam dakle, kako moj kritičar hoće na silu da sam svoje djelo napisao po Giorgi. Ja sam svoje djelo osnovao i napisao bez Giorgi; a pošto sam kasnije našao u Giorgi lijepih izvora, naveo sam ih, naslanjujući se na nj, učena i poštena spisatelja. Ta koje sam zlo tim učinio? Naveo sam spisatelja iz Dictionnaire de la Pèlerinage od riječi do riječi, a moji kritičari ne zabadaju nos u nj, nego u Giorgi. Svaki, koji pročita Giorgi i moju Melitu, uvjeriti će se, da ja mislim svojom glavom, da je rad Melite moj; a služio sam se Giorgiem kako i sa drugim auktorima, što sam ih imao pri ruci.

Neka me moj kritičar pobija, a lako će me pobiti, dokaže li samo: 1. da po onome vjetru nije mogao brod doći na Mljet, nego na Maltu; 2. da na onome moru ne može biti Mljet, nego Malta; 3. da sve one okolnosti, što napominje sv. Luka, ne

mogu se odnositi na Mljet, nego na Maltu. Tada ću se pokloniti i biti haran g. kritičaru; jer nije meni do toga, da li je Pavao bio na Mljetu ili na Malti, nego mi je do istine. Ali svečano prosvjedujem protiv klevete da iskrivljujem riječi sv. Pisma. Riječi su sv. Pisma, riječi Božje, a iskrivljivati riječi Božje, svetogrđe je; stoga to odbijam. Molim kritičara da mjeri riječi.

A sada, evo me na pretresanje dokaza moga kritičara.

Onda kada izade Melita na svijetlo, tko da navali na nju? Dva domaća profesura i nitko drugi. Doista žalosno! Kô da je Melita otkrila neku sramotu za naš narod, gdje kaza, da je naša zemlja bila sretna primiti Pavla, izbačena od mora! Pa da su napala ozbiljnom kritikom, ni po jada, nego uvredama! To je malo odveć! Maltezi, u čiju sam svetinju krenuo, i koji se ponose predajom, da je kod njih bio sv. Pavao. pišaše mi uljudno, onako, kako se pristoji izobraženim ljudima, noseći neke prigovore i pitajući neka razjašnjenja.

Što je ovo, da naši ljudi ne dadu, da se govori o dolasku Pavlovu na Mljet? Zar se boje, da ih Pavao ne baci na vatru, kao što je bacio ljuticu? Pavao ne bi bio ni ljutice bacio, da ga nije ujela i htjela mu prikositi život.

### Predgovor.

Na strani 3. piše g. kritičar: „U toj raspravi spominje se na dva mjesta i moj „Život sv. Pavla“, da lijepo kažem, na dosta nelijepi način. Predbacuje mi „Melita“, da rušim tradiciju otoka Mljeta i da tvrdim, da se Pavao iskrcao na otoku Malti iz razloga, kojih nijesam proučio. — Sve sam to rekao, samo su zadnje riječi nešto iskrivljene; ovo sam rekao: e questo poggia su argomenti, che probabilmente non avra studiati<sup>1</sup>. Ali nijesam tim namjeravao uvrijediti, ni njega nit ikoga; pošto nijesam u nikome otkrivao zle namjere. Ja sam kazao, da i moj pokojni otac ruši tradiciju Mljeta. A jesam li hotio uvrijediti uspomenu svoga oca? — Sačuvao Bog! Tim sam hotio reći, kako se i sa svetom namjerom ruši ova predaja. Gospodin se je kritičar naljutio, gdje sam kazao, da ruši predaju Mljeta; dakle hoće da kaže, da je ne ruši. Da vidimo.

<sup>1</sup> Melita p. 57.

On piše: „Kako bi nam i milo bilo, kad bismo mogli reći, da je naš hrvatski Mljet primio Pavla u svoj naručaj, ipak moramo priznati istini za volju, da se Pavao sada iskrcao na Malti.“ Ovo on piše u „Životu sv. Pavla“, knjižici namijenjenoj puku; ovu knjižicu čita naš narod, koji drži, da se Pavao iskrcao na Mljet. Što mu kaže knjižica? — Evo ovo drugim riječima: Ja, osoba poznata, kažem vam, da bi mi posve milo bilo, kad bih mogao reći, da je sv. Pavao bio na Mljetu, pošto je to naš hrvatski otok; ali to nije istina, mi ne smijemo tvrditi laž; na žalost, nije Pavao bio na Mljetu, nego na Malti. Istina, malo sam raširio riječi g. kritičara, ali mislim, da nijesam niti najmanje promijenio smisao. Sada neka sude nepristrani, ruše li ove riječi predaju o sv. Pavlu na Mljetu, ili je zidaju? — Ruše i kako strašno! Da g. kritičar nije bio posve proučio ovo pitanje, dokazuje i tim, što, da kritikuje Melitu, nabavio je toliko knjiga, da je iz samoga Splita, od jedne osobe, dobio ih desetak, u Aprilu g. 1911.

Mislim, da smo s ovim na čistu, i što sam kazao, pravo sam kazao.

Niže g. kritičar piše: „Pročitavši „Melitu“, nisam mislio na nju ni odgovarati... No jer je to po nas Hrvate dosta važno...“ — Dakle je dosta važno po nas Hrvate da ne bismo mislili, da se je Pavao razbio na hrvatskome Mljetu! Tko u tome da nađe važnosti!

## I. Vjetar.

Na str. 4. i 5. g. kritičar napinje se iz petnih žila, da dokaže, da je vjetar, koji je nosio Pavlovu lađu bio „*εὐρανόλων*“ a nipošto „*εὐροκλύδων*“. Veli: „Kad je dakle od 432. u svemu grčka rukopisa sv. Pisma samo zapravo dva ili tri pišu „*εὐροκλύδων*“, a svi ostali „*εὐρανόλων*“, nema sumnje, da je potonja riječ prava. Tko će reći, da nije pravovaljan zaključak parlamenta, za koji je glasovalo 429 zastupnika, a samo trojica proti?“ — Ovaj parlamentarizam u znanstvenim pitanjima posve je prozaičan, te više zaudara politikom nego znanosti. U znanosti nije lako zabaciti ni samo jedan vrijedni eksemplar prama ih hiljade. Kada bismo hotjeli na taj način riješiti pitanje, je li više spisatelj, da je Pavao bio na Malti ili da je bio na Mljetu; pitanje

bi odmah svršilo, pošto bi se spisatelji za Mljet izgubili, kao kap vode, prama spisatelja za Maltu. Ali, lagano; ne odlučuju ovdje glasovi nego razlozi.

G. kritičar dalje kaže: „može li se danas naći razborit čovjek, koji bi se usudio braniti varijantu „*εὐροκλύδων*“?“ Gospodine, što ste rekli! Ne samo nalazi se razborit čovjek koji se usuđuje braniti varijantu „*εὐροκλύδων*“, već je brani sama sveta Katolička Crkva; za svetu su Crkvu svete obje riječi, i *εὐροκλύδων* i *εὐρακύλων*. Dakle g. kritičar nije ništa dokazao; mora se računati sa obje riječi. —

Na strani 7. g. kritičar piše: „Pošto smo dakle ustanovili pravo ime...“ — Nije se ništa ustanovilo; pravo su ime *εὐροκλύδων* i *εὐρακύλων*. Istina, sv. Luka nije rabio ove obje riječi, nego jednu. Koju? — Ne može se sigurno reći; ali je vjerojatno, da je rabio *εὐροκλύδων*, riječ čisto grčku, čim je *εὐρακύλων* smjesa grčke riječi sa latinskom; a sv. Luka, koji je u svemu bio tačan, doista je bio i u tome. Ovo što veli g. kritičar: „Luka je saznao za ime toga vjetra od aleksandrijskih mornara“ nije trebalo Luci učiti se od mornara, kako ima zvati vjetrove; on, kao učenjak i vještak, znao je sve to vrlo dobro.

Na strani 6. piše sam g. kritičar, da se je riječ *εὐροκλύδων* pisala na razne načine. Istina, riječ *εὐροκλύδων* toliko se je izmjenjivala, i recimo, kvarila; a riječ *εὐρακύλων* nije se mijenjala, onako je ostala. Što bi to značilo? — Značilo bi, da je *εὐροκλύδων*, prvobitna riječ, da je nju napisao sv. Luka; a pošto prepisači nijesu dobro znali što znači *κλύδων*, mijenjali su ovu riječ na razne načine, dok nijesu napokon došli do *ἀκύλων* što su razumijevali; i tako je ostalo *εὐρακύλων*, što su prepisivali, i tako je moglo doći do 429 eksemplara, što ih navodi g. kritičar na strani 5.; a *εὐροκλύδων* ostalo je sačuvano u onim eksemplarima, što su potekli od prvoga teksta.

Da nu čujmo, što piše učenjak Secchi o grčkome *εὐροκλύδων*: I codici graeci e le versioni orientali ci danno in questo solo vocabolo otto varianti per lo meno, e sono *εὐροκλύδων* comunemente adotatto... *εὐρυκλύδων* da taluni prescelto, *εὐρακλύδων*, *εὐροκοιδων*, *εὐρακνκλων*, *εὐτραχηλων*, *εὐρακηλων*, *ΕΥΡΑΚΥΛΩΝ* lezione

dei due codici alessandrini piu antichi britannico e vaticano<sup>2</sup>.

Tko ne vidi, da je prelaz od *εὐροκλύδων* na *εὐρακύλων* posve naravan; od *εὐροκλύδων*, nakon toliko promjena, došlo je do *εὐρακῆλων*; a od ovoga do *εὐρακύλων* nema nijedne razlike osim η, i υ, a izgovarajući eta sa ita, *εὐρακῆλων* je eurakilon.

A prevodilac Vulgate, da prevede riječ *εὐροκλύδων*, pošto je *εὐρος* svakome poznat, ali ne tako *κλύδων*, a on je znao što znači *κλύδων*, uzme riječ aquilo. I eto euroaquilo.

Po onome što piše uč. Secchi, ne bi reći, da je proporcija između eksemplara sa *εὐρακύλων* i *εὐροκλύδων*, kako između 429 i 3.

Na strani 6. g. kritičar piše: Varijanta „*εὐροκλύδων*“ dolazi prvi put u dosta lošem sirsom prijevodu... — Ne mogu shvatiti, kako g. kritičar može zvati sirski prijevod lošim! Nalazim pod naslovom: *Versiones utriusque Testamenti*, ovaj red: 1. Itala Vetus; 2. Vulgata; 3. Phscito seu simplex Syriaca; 4. Syriaca Pholoxeniana; 5. Aegyptiaca: a) Coptica; b) Sahidica; c) Aetiopica, itd. I evo što se piše o sirsom prijevodu: **Phscito** seu simplex Syriaca, iuxta Iacobum Edess. auctorem saec. VII., a discipulis Taddae Apostoli, ut aiunt, Edessae confecta ex textu originali utriusque Testamenti. Diu antesaec. IV. certissime in usu erat, eademque auctoritatem habuit ac Alexandrina penes graecos et Vulgata penes latinos. Est valde fidelis et accurata<sup>3</sup>. A kamo li, sirski je prijevod loš! ne vrijedi! One riječi, što ih je g. kritičar meni obratio, na strani 9.: Evo do kakova se tumačenja dolazi, kad čovjek silom hoće da dokaže nešto, što se... dokazati ne može! bolje da ih uzme za sebe; pošto meni ne idu, a njemu će dobro doći. —

Na strani 7. g. kritičar slijedi: ...da vidimo, kaka je to bio vjetar. Riječ eurus ima troje značenje: jugoistočnjak, istočnjak i vihor uopće (Divković, La-

<sup>2</sup>Jo. Petrus Secchi. Esame della recente edizione ed. del N. T. greco pubblicata in Lipsia dal Dott. G. Martino Agostino Scholz. Roma 1838., 1839. Art. III., p. 68. Ap. Patritii, in Actus Apostolorum commentarium. Romae. Civ. Catt. 1867.

<sup>3</sup>Enchiridion Ad Sacrum Disciplinarum Cultores accommodatum. Romae. Typ. Polyglotta. 1877., p. 10.

tinsko hrvatski riječnik. Zagreb 1906. strana 365.), U prvome značenju ne smijemo je uzeti, jer je spojena sa *aquilo*, što znači sjever. Tad bi naime značila u prevodu južni sjevernjak, što je nesmisao. Da taj vjetar pobliže označimo, valja nam riječ *eurus* uzeti u drugom značenju, naime istočnjak. — Dosta je smiješno ovo razloženje g. kritičara; ne će uzeti riječ u prvom značenju, jer se ne sudara sa njegovim mnijenjem. To bi bilo kô reći: imam žutu sjajnu kovinu u ruci; ovo može biti tuč, a može biti zlato; da je ovo tuč ne bi vrijedilo ničemu; a ja hoću da je zlato; dakle ću je uzeti u drugome značenju, a ne u prvome. — Uzmi je u kojem hoćeš značenju; to ti je, gospodine moj, tuč.

Riječnik kaže, što znači riječ *eurus*, naime: jugoistočnjak i istočnjak. A iz riječnika se ne uzimlje ono značenje, što se hoće po svojoj volji, nego ono, što odgovara svim okolnostima. A *eurus* je nekoć značilo jugoistočnjak, a nekoć i jugoistočnjak i istočnjak. A sada u kojem značenju da ga uzmemo? — U onome, u kojemu su ga uzeli spisatelji onoga doba; a spitelji onoga doba uzimali su ga jedino u značenju jugoistočnjaka; dakle mi ga moramo uzeti u tome značenju. Da su ga uzimali u značenju jugoistočnjaka, Melita je jasno dokazala tolikim svjedocima na pag. 15., 16. i 17., a g. kritičar ne samo da nije pobio ni jedan dokaz, nego se nije ni osvrnuo na nje, premda je bila njegova dužnost pobiti ih ili im se pokloniti. Dakle je *eurus* jugoistočnjak.

Ali g. kritičar kaže, da se ne smije uzeti — u značenju jugoistočnjaka — jer je spojen sa *aquilo*... Tada bi značilo u prevodu južni sjevernjak, što je nesmisao. — Baš tako, nesmisao. Ali ne za to, što je nesmisao *eurus* u značenju jugoistočnjak sa *aquilo*, ima se uzeti *eurus* u značenju istočnjak, nego se *aquilo* nema uzeti u značenju vjetra, nego u značenju žestine eura. Dakle ostaje ono, što sam rekao u Meliti, pag. 17., da, toliko *εὐροκλύδων* koliko *εὐρακύλων* znače jedno te isto bijesan *eurus*. I evo kako: *εὐροκλύδων* sastavljen je od *εὐρος*, jugoistočnjak, i *κλύδων* — uzrujan, bijesan — a *εὐρακύλων* sastavljen je od *εὐρος*, jugoistočak, i *κύλων* — buran, bijesan — toliko jedno, koliko drugo znači: bijesan jugoistočnjak — uragan šiloka — fortunal šiloka.



Za doba sv. Luke nije se nijedan vjetar zvao ni *εὐροκλύδων* ni *εὐρακύλων*; stoga, doista, nije mogao sv. Luka nazvati tim imenom nijedan vjetar. On je nazvao onaj vjetar njegovim imenom tada poznatim *εὐρος*, a nadodade mu *κλύδων*, ili *ἀκύλων*, da naznači žestinu eurovu, što odgovara tifonu. Ovo je sve Melita opširno istumačila, a da je nije nitko pobio.

Dalje piše g. kritičar: Da bi euroaquilo ikada značilo „scirocco aquiloso“ posvema je krivo. Da je taj vjetar bio buran, označio je Luka već riječju *typhonicus*, koju piše pred euroaquilo. Kada dakle aquilo ne bi značilo ništa više već buran, bila bi to tautologija, o kakovu se sv. Luka nije nikada ogriješio. — Ne, istina je, nije se sv. Luka ogriješio nigdje, pa ni ovdje tautologijom. Ali, da bi euroaquilo ikada značilo sjeveroistočnjak, ili jugoistočnjak, a ne „scirocco aquiloso“, tada bi sv. Luka bio rekao krupnu netačnost, dapače nesmisao; a doista nije se sv. Luka nikada tim ogriješio. Sv. Luka piše, da je bio vjetar *typhonicus*, a to je ime generično strašne oluje; a *εὐροκλύδων* ili *εὐρακύλων* kažu, koji je bio taj tيفونični vjetar, naime: bijesni jugoistočnjak. Znači li pako, kako hoće g. kritičar, euroaquilo sjeveroistočnjak: tada bi po njemu kazao sv. Luka: podigne se tيفونični vjetar koji se zove sjeveroistočnjak. — Prosti, sv. Luka, sjeveroistočnjak nije tيفونikus, ti si krivo kazao, ti se ne razumiješ u vjetre, pošto ni jedan vjetar, prosti, nije tيفونikus; ni sjever, ni jug, ni zapadnjak, ni istočnjak, ni jugoistočnjak, ni sjeveroistočnjak; pošto svi ovi vjetri mogu biti blagi i ugodni; a samo su onda tيفونični, kada su bijesni, kada su strašni: bijesni sjever, bijesni jug, bijesni zapadnjak, bijesni istočnjak, bijesni jugoistočnjak, bijesni sjeveroistočnjak itd. I tako svaki vjetar može biti tيفون; a Talijanci zovu ovu vrst oluje *tromba*. Dakle je sv. Luka dobro kazao: podigne se tيفونični vjetar, koji se zove: *εὐροκλύδων* ili *εὐρακύλων* — bijesni uragan jugoistočnjaka; gdje je *εὐρος* jugoistočnjak, a *κλύδων* ili *ἀκύλων* — bijesni uragan. Dakle sv. Luka tačno piše, po svome običaju, niti se je ogriješio tautologijom.

Da nu, prije nego svršimo ovo pitanje, čujmo jednoga učenjaka prvoga reda, P. Patrizi: „Eurus je grčka riječ, a Aquilo latinska. Rimljani nijesu se od prije služili ovom riječi eurus, nego su je kasnije uzeli u novoj diobi vjetara za



Avgusta<sup>4</sup>. Ali, između dvadeset i četiri vjetra, što su od tada brojili Rimljani, ne nalazi se Euroaquilo, dapače niti ijedan drugi starih spisatelja, nije ga nikada ni spomenuo — quin imo nemo alius e veteribus scriptoribus eum unquam nominavit. (Neka moj kritičar ovo dobro zapamti). Odakle neki mjesto ovoga imena, vole stavljati ime *εὐροκλύδων*, što se nalazi u više grčkih eksemplara — Hinc quidam loco huius nominis nomen *εὐροκλύδων* quod est in ple-risque graecis exemplaribus (a kamo li dva ili tri prama 429) poni mallent; koje ime (*εὐροκλύδων*) nije vlastito ime kojega od određenoga broja vjetara, niti se čita kod ijednoga drugogoga spisatelja, barem od starih, ipak je tako sastavljeno da se lako opaža, da je moglo biti vlastito oluje, koja podiže valove, i da sa one strane vreba navaljuje odakle duva Eurus. Quod quidem nomen neque ipsum alicuius e constituto ventorum numero proprium est, neque apud ullum alium scriptorem saltem e veteribus, legitur (dakle nema vjetra *εὐροκλύδων*, niti *εὐροακλύων*, kao što sam kazao), tamen ita compositum est ut videatur commode veluti proprium fieri potuisse turbini **fluctus excitanti** atque ex illa coeli plaga irruenti unde Eurus spirat<sup>5</sup>. Još nadodaje: Legituro quidem nomen *εὐροκλύδων* in Etimologico magno: *Τυφῶν ἐστὶν ἡ τοῦ ἀνεμοῦ σφοδρὰ πνοὴ ὅς καὶ εὐροκλύδων καλεῖται* Typhon est venti vehemens flatus, qui et Euroclydon vocatur, sed equis dubitet quin auctor haec acceperit ex loco Actuum Apostolorum? Ceterum istud *εὐροκλύδων* iam a vetustissima aetate in graecos codices (a kamo li u dva tri) irrepsisse testis est syrus interpres, qui hoc vocabulum in sua translatione retinuit<sup>6</sup>.

Na strani 8. g. kritičar prigovara, što riječ *κατά* uzimljem u smislu adversus, te me fino i uljudno šalje da učim gramatiku. Evo njegovih riječi: No da je „Melita“ malo zavirila u grčku gramatiku, bila bi našla, da predlog *κατά* sa genitivom znači na prvom mjestu sa, niz, nuz, dolje. — Eto, što nijesam znao, a ostario sam;

<sup>4</sup> Vitruv. De Architect. I, 6. Ap. Patritii. o. c.

<sup>5</sup> Patritii l. et. o. c.

<sup>6</sup> Ibid.

istina, imao sam za profesura učenog Patrizi, ali nijesam moga kritičara; da, je li neki predlog, recimo *κατά*, koji se u genitivu uzimlje u različitom značenju: n. pr. 1. de, niz, nuz, dolje (ubi ad spatior. rationes refertur); 2. de decursu intra religionis fines, i. e. a superioribus locis ad inferiora usque; 3. adversus — consociat. c. verbis accusandi, litigandi<sup>7</sup>, tada onaj predlog valja uzeti u onome značenju, što je na prvome mjestu. Tako veli moj kritičar: Tomu imade nebrojeno primjera u klasičnoj grštini. Sv. Luka bio je klasično naobražen Grk, pa je u tom smislu upotrebio *κατά* i ovdje (str. 8. red 5.—10.) Ali to načelo ostavljam g. kritičaru, a držim se ovdje trećega mjesta, a nipošto prvoga, kao što se trećega mjesta drži i Vulgata.

A g. kritičar veli: Tu dakle Vugata nije zgodno prevela riječ *κατ' αὐτῆς* sa contra ipsam, već bi morala kazati de ipsa ili per ipsam. — Grjehota dakle, da nije Vulgata čula nauk moga kritičara, te zavirila u grčku gramatiku. Ali nije samo Vulgata da nije zavirila u grčku gramatiku, dali nije ni sv. Jerolim ni prevodilac Siroki, koji nosi: *impegit in nos flatu turbini*, ni Ario Montan: *misit contra ipsam*; ni Erasmo: *coortus est contra ipsam*; ni prijevod francuski: *se déchaîna sur l'île*; ni hrvatski: *dunu nasuprot njemu*; ni talijanski: *si levo su quella ili: a quella percosse*; ni Njemački: *wider die Inseln*, itd. Sve što sam vidio prevoda, svi kažu contra. Pa da nitko od njih nije zavirio u grčku gramatiku! *Risum teneatis amici!*

Dalje piše g. kritičar: Nu kad mi i ne bi znali po samom imenu, kakav je vjetar bio euroaquilo, možemo ga u ovom slučaju točno označiti po pravcu, kojim je zanio lađu. — Evala, posve dobro! — Slijedi g. kritičar: Nastavljajući svoje pripovijedanje kaže Luka: „*Cumque arrepta esset navis, et non posset conari in ventum, data nave flatibus, ferebamur. In insulam autem quandam decurrentes quae vocatur Cauda, potuimus vix obtinere scapham...* Iz ovoga je jasno, da je vjetar duvao sa sjevero-

<sup>7</sup> Gottl. Wilke. *Lexicon Graeco-Latinum*. Ratisbonae 1858. p. 424.

istoka, da je euroaquilo sjeveroistočnjak. — Lagano! iz ovoga se vidi, da taj vjetar nije nipošto mogao duvati sa sjeveroistoka; dapače, sa jugoistoka.

Na strani 9. nastavlja g. kritičar: Kad bi ih kakav južnjak bacio bio do Kaude, morala bi lađa ploviti protiv vjetra, a to se očito protivi sv. Pismu, koje kaže, da lađa nije mogla vjetru odoliti. Tvrditi, dakle, da je euroaquilo bio vjetar s juga, znači izvrćati sv. Pismo. — Neka mi prosti g. kritičar, gdje ću mu kazati, da ne znači ovo izvrćati sv. Pismo, već znači, da brodarenje na moru nije baš konj od megdana g. kritičara; a to se jasno vidi na strani 12., gdje hoće da prestavi sebi tifoničku oluju sa brodima osidranim i svezanim u riječkoj luci, čim kaže: Ja sam sebi (ne znam, da li pravo) tu stvar tumačio sa prijelazom skele na rijeci, gdje valovi udaraju brodu o bok, pa ga tako turaju s jedne obale na drugu. Ovako može govoriti samo onaj, koji ne zna, da li je more slano. Znam, da u tome nema sramote za g. kritičara, pošto se ne može od njega zahtijevati, da se razumije u more i u brodarenje; ali se svakako ima zahtijevati, da bolje mjeri riječi, kada se tiče brodarenja, a ne kategorično kazati jednome crkovnome dostojanstveniku, koji mora čuvati sv. Pismo čak više nego oči i sami život, da izvrće sv. Pismo, što znači, da se s njime služi da zavarava.

A sada na stvar. Ja ne izvrćem sv. Pismo, već se tijesno držim sv. Pisma. — Da lađa izađe iz luke Boniportusa, te da nastavi svoj put put Zapada, mora ići protiv vjetra, pošto ona luka zja na Jug, a sa Zapada strana je duga preko tri milja, a vjetar je duvao s Juga<sup>8</sup>; dakle red je ići protiv vjetra, a to biva, jedreći koso — burdižajući. — Kada je tako lađa izašla iz Boniportusa, plovila je uz Kretu — *legebant Cretam*. A, ploviti uz obalu, neće reći, da se ima otirati o obalu; a nada sve, ako vjetar tjera na obalu, kako je u ovome slučaju, tada valja odalečiti lađu od obale, barem tri, četiri milja; i tako ploviti uz obalu. Dosta je pogledati na kartu, da se vidi kako je lađa na istome pravcu od Kaude, je li samo tri milja udaljena od obale, poviše Boniportusa. Lađa je tim pravcem jedrila, na orcu, nešto na vjetar. Zatim je napao tifon, pretvorivši se jug na jugoistok, te nije dao lađi da ide na vjetar,

<sup>8</sup> Aspirante autem austro, Act. XXVII, 13.

kako govori sv. Luka: Non posse conari in ventum, to jest, nije mogla ići na orcu, šta će reći, da je prije išla na orcu, a sad je primorana popustiti vjetru i pođati. Idući lađa u pravom pravcu put zapada, to jest, a mezza nave, ni na orcu ni na pođu, ide pravcem Kaude; a, idući na orcu, kako se daje zaključiti iz Lukinih riječi, više dođe u pučinu. Nu, to je malo trajalo, nadode tifon, koji krene jače na istok, te posta euroklidom ili euroakilom — jugoistok. Sada lađa mora pođati; a pošto je još nosilo jedro, u po krme, dođe pod Kaudu, kojom se pokrije s lijeve, od juga; i tako im pođe za rukom, ako i teško istegnuti brodicu na lađu.

Na strani 9. veli g. kritičar: Dobro tumače bogoslovi i mornari, da žestok južnjak ne bi zaniolađu, koja plovi ispod Krete prema Kaudi, već bi njome tresnuo o Kretu. A kako hoće „Melita“ da izbjegne tomu nepobitnomu prigovoru? Veli, da ploviti uz obalu znači ploviti dvadeset morskih milja daleko od nje. — Nije istina, da je isprva bio žestok južnjak; Aspirante autem Austro, aestimantes propositum tenere, cum sustulissent de Ason, legebant Kretam<sup>9</sup>. Dakle su mogli brodit, a da ih ne tresnu o Kretu. Dakle ti nepobitni prigovor ne vrijedi ničemu. A kada je požestio vjetar, i krenuo jače na istok, tada je lađa popustila vjetru i pođala pod Kaudu. Kako sam malo prije potanko opisao njezino putovanje do ispod Kaude. Nije istina, da sam ja kazao: da ploviti uz obalu znači ploviti dvadeset morskih milja daleko od nje. Ovo sam kazao: La nave si trovava distante da terra, quanto l'isola Clauda cive venti miglia<sup>10</sup>. Lađa je plovila uz obalu, od nje daleko dva ili tri milja, od luke Boniportusa do rta Lithinos, a odmah čim je mitila Lithinos, našla se je više od dvadeset milja daleko od obale, jer se ondje uvaljuje Kreta za gotovo dvadeset milja, a u pravcu Kaude. Dakle nijesam ništa ovdje neumjesno kazao. A one riječi, što mi ih g. kritičar okreće: Evo do kakova se tumačenja dolazi, kad čovjek silom hoće da dokaže nešto, što se iz sv. Pisma dokazati ne može! Neka ih uzme za sebe, te neka sebi kaže: „evo, do kakvih se neumjesnih prigovora dolazi kada

<sup>9</sup> Act. XXVII, 13.

<sup>10</sup> Melita p. 11.

čovjeku hramlje znanje brodarenja na moru, niti se pazi na uvale pri jednoj obali. A ja dolazim do mojih zaključaka tvrdo se držeći sv. Pisma, iz kojega vadim zairu.

G. kritičar da me pobije slijedi: *Ἰπποτρέχω* znači doći pod, o brodarima dobroditi pod nešto. Njemački: darunter hinlaufen, unterlaufen. Tako tumače svi tumači riječ: in insulam autem decurrentes. — Evala! krasno! ne može se bolje. Dakle, što odavle slijedi? — Govori g. kritičar: Iz ovoga se i opet vidi, da je vjetar duva o sa sjeveroistoka. Ploveći ispod Kauda bili su za čas zaštićeni od vjetra... Karta dakle dodana „Meliti“, koja označuje da je Pavlova lađa doplovila nad Kaudom u očitom je protuslovju sa tekstom sv. Pisma. Kada bi karta označivala, da je Pavlova lađa doplovila nad Kaudom, bila bi u očitom protuslovju sa tekstom sv. Pisma. Ali to moj kritičar tvrdi, a ne ja, ja tvrdim da je Pavlova lađa došla pod Kaudu. Molim, koja je strana pod Kaudom, a koja nad Kaudom, za one koji brode nad obalom Krete od Boniportusa put zapada? — Svakako strana Klaude, što gleda Kretu, to je pod, a strana što gleda Afriku, to je nad. To znadu i mala djeca. Dakle nije „Melita“ sa svojom kartom u protuslovju sa tekstom sv. Pisma, nego moj kritičar. I još će mi kazati da izvrćem sv. Pismo! Bog mu prosti!

Na strani 10. g. kritičar veli, da ja izvrćem sv. Pismo. — Divna je ona naša u Dubrovniku: da ono, što tko ima, da to i daje. — Evo što kaže: Da je euroaquilo bio sjeveroistočnjak, vidi se napokon i po tomu, što su se mornari bojali, da ih ne zanese pod Sirtu... A kako je „Melita“ izvrnula to mjesto? Veli, da se pod Syrtis ne imade razumijevati Sirta, već uopće loca arenosa vadosa. — Nije istina, da je „Melita“ kazala, da se pod Syrtis ne imade razumijevati Sirta, već uopće loca arenosa, vadosa. Melita je rekla: Le sirti, di cui **qui** parla S. Luca, non possono essere le Sirti Libiche<sup>11</sup>. A to je golema razlika. To se zove izvrćati, kada se ne navodi tačno. Tko izvrće, ja ili neko drugi? — Neka sude nepristrani.

<sup>11</sup> Melita p. 11.

G. kritičar slijedi: Kad bi sv. Luka mislio pod Sirtom kakove plitčine ili pješčine, rekao bi i ovdje, kako piše dvanaest stihova kasnije: *Timentes autem, ne in loca aspera incideremus.* — Neka zna g. kritičar, da su *loca aspera*, generično, svako nepristupno mjesto, to su grebeni ispod vode (*secche*); a *sirti* su specifično pličine i pješčina sa hridima, što je poznato, da se nalaze osobito na jugozapadnoj obali Krete. — Blaženo ono: *qui bene distinguit bene docet!* Ako itko to bi imao dobro znati moj kritičar. Mornari nijesu se mogli bojati Sirta Libičkih, jer su od njih daleko više od 400 milja — za desetak dana brodačenja — ali su se bojali onih sirta, od kojih nijesu udaljeni nego malo više od trideset milja; a jugoistok baš ih nosi na njih, ako ih struja, od istoka put zapada, ne odaleči; za to bacaju n more, do zadnje stvari, što mogu, neka je lađa lakša, neka manje tone, te, da bi mogla proći preko pličine. A opet nijesu se mogli bojati Sirta Libičkih, jer ih sjeveroistok ne bi mogao na nje namjeriti, pošto su čak dalje na zapadu; a mogao bi ih baciti u Cirenu. Dakle je strah drugih sirta ne Libičkih. G. kritičar veli: Pod Sirtom razumijevaju svi geografi i filolozi obalu gornje Afrike između Tunisa i Barke. — Neka mi prosti g. kritičar, gdje ću mu kazati, da nije tako. I ovdje je, *qui bene distinguit, bene docet.* Za to, *distinguo*: Veliku i Malu Sirtu, svi geografi i filolozi razumijevaju Sirti Afričke; *concedo*; pod imenom Sirti uopće, razumijevaju svi geografi i filolozi Sirti Afričke; nego. Dapače, nijedan. A to sam dokazao u „Meliti“, i još ću dokazat.

G. kritičar po svome finome običaju, moje razloženje zove izvraćanjem, te nastavlja: Da dokaže svoje izvraćanje prepisala je „Melita“ cijelu polovinu stranice iz Georgija, koji navodi nekoliko tumača, da Sirtis znači *loca arenosa, vadosa, saxosa* etc. — Nije to nekoliko tumača, nego učenjaka: *Synoptes; Emman. Sa; Tirio; Camerario; Cvitreus; Gualtperius;* lekcija Sirska<sup>12</sup>. Koji svi uče, da *sirti* sv. Luke ovdje znače, *loca arenosa, vadosa saxosa*, a ne Sirti Libičke. Ja sam sve ovo naveo, a g. kritičar da nije pobio niti jednoga, već kaže: No riječi navedenih tumača samo je njihovo tumačenje is-

<sup>12</sup> Melita p. 12.

trgnuto iz konteksta. — Nije dosta, da tako odgovori jedan kritičar, već mora pobiti dokazima.

A da ovdje sv. Luka govori o pješčinama, svjedoči nam učeni Calini, prem da je i on mnijenja, da se je Pavao razbio na Malti: „Accingentes navem, timentes ne in Syrtim inciderent, summisso vase sic ferebantur“. Legge e spiega il Siriaco: „Submissimus antemnam, et ita pergentes fuimus“; e Beda: „Laxantes antemnas, ita ferebantur“<sup>13</sup>; e queste industrie, di cui si valsero, sono quegli ajuti, de' quali parla il santo Istoricolo col dire: „adiutoriis utebantur“. Tutte pero queste arti non bastavano ad impedire un gravissimo sbatimento, e un alto terrore di dare in secco; onde nel di sequente cominciarono a gettare le balle delle merci in mare, per alleggerire la Nave, onde men pescando di fondo in acqua meno pericolasse di restare imprigionata entro ai banchi di arena: ne contenti di cio crescendo col pericolo il timore nel terzo giorno fecero getto anco di quei istrumenti nautici, ch'erano di maggior peso e di minore necessita<sup>14</sup>. Mislim, da se ovo zove govoriti čisto i jasno; prem da će mi, možda g. kritičar predbaciti da sam ovaj put prepisao, ne polovicu stranice, nego cijelu stranicu iz Calini. To se zna, da dokaze vadim iz auktora, a ne kujem ih po svojoj mašti.

G. kritičar na strani 11. da kaže, da se ondje razumiju Libičke Sirti, navodi dokaz velikoga slova: Zato pišu svi izdavači riječ *Σύρτιν* sa velikim slovom. — Ne znam, koliko je to istina; pošto imam štampani tekst *Lutetiae ex biblioteca Regia* od g. 1549. u kom je *σύρτις* sa malim slovom. Nastavlja g. kritičar: Čini se prema tomu, da „Melita“ nije znala što piše. Gledajte što je uljudan moj kritičar, gdje mi govori, da nijesam znao što pišem! Vidjet ćemo, koliko on zna. Nastavlja on: Veli, da *Syrtis* znači pličinu, a piše tu riječ uvijek velikim početnim slovom. Što riječ *Syrta* pišu izdavači sa velikim slovom, to ne znači ništa; pošto ne će nitko reći, da je sv. Luka

<sup>13</sup> Melita p. 12.

<sup>14</sup> Cesare Calini d. C. d. G. Trattenimento Istoricolo sopra gli Atti degli Apostoli. Vennezia 1731. Libro IV., Cap. VIII. p. 214.



napisao velikim ili malim početnim slovom. Ali je Melita znala što piše, a g. Kritičar ne zna što piše, jer ne govori istinu. Melita na samome jednome mjestu govori o sirtam, što su: scagni, banchi, secche — p. 11. crta 8 ozdo — a piše malim slovom: Le sirti di cui parla S. Luca... Još piše Sirtis sa velikim slovom na devet mjesta, a to u tuđim riječima, koje navodi onako kako oni pišu. — Dakle to nije da piše Melita, jer i kada navodi riječi kritičara, stavlja veliko slovo, gdje on stavlja veliko, a malo gdje on stavlja malo. — Opet na dva mjesta piše Melita veliko slovo, gdje spominje Sirtu Libičku. O ovome se može svak lako uvjeriti pogleda li strane 11., 12., i 13. Melite. Govori g. kritičar, da ja tu riječ — Syrtu kad znači pličinu — pišem uvijek sa velikim početnim slovom. — Čim je ja nijesam pisao ni jednom. Dakle njegovo uvijek odgovara ni jednom! Pa zar da on zna što piše?!

Na strani 11. g. kritičar piše: Sredozemno more poznaje od pamtivijeka pa do danas samo jednu Sirtu — Pardon! pozna dvije — koja leži na sjevernoj obali Afrike. — Istina poznaje te dvije Sirti; ali još poznaje tolike druge sirti, scagni, banchi, secche, sotto acqua, kako nam svjedoče mal da ne svi riječnici: *Σύρτις* — syrtis, sinus qui naves adtrahit et demergit. In brevia et syrtes... Virg.<sup>15</sup> Syrtis. secca, banchi d'arena. Virg. (Per autonomasia) Le secche di Barberia in Africa, Sall.<sup>16</sup>; Sirte. prud, greda<sup>17</sup>; Sirtes — sirti, seccagne<sup>18</sup>; Sirte. sf. v. g. rivolture di mare, luogo arenoso, o sabbie che si muovono agitate dal mare, sempre pericolosissime ai navigli; seccagna<sup>19</sup> itd.

G. kritičar slijedi: Da završimo! Ime vjetra Euroaquo, pravac, kojim je tjerao lađu, otok Kauda, pod koji ju je zanio i strah pred Sirtom, četiri su neoboriva dokaza, da je taj vjetar duvao sa sjeveroistoka. A svaki od ovih dokaza i sam za sebe uzet ruši hipotezu, da se Pavao iskrcao na Mljetu.

<sup>15</sup> Schrevelii. Lexicon Graeco-Latinum. Viennae 1822.

<sup>16</sup> Durando. Lexicon Latino-Italicum. Aug. Taurinorum 1872.

<sup>17</sup> Parčić. Riječnik Talijansko-Hrvatski.

<sup>18</sup> Cormon e Manni. Dizionario Francese.

<sup>19</sup> Trinchera. Vocabolario univ. della lingua Italiana. Milano.

— Nije dosta; imao je kazati, gdje se iskrcao. Po njegovim pretpostavcima, u Cirenu u Afriku, a ne doista na Maltu. — Doista je čudo, da se može ovako razložiti! Veli: Ime vjetra... i pravac kojim je tjerao lađu, to su dva dokaza! Što! Zar da ime vjetra ne znači istodobno i pravac kojim tjera lađu, i obratno? Zar da može biti jedno vjetar, a drugo pravac kojim tjera lađu? Zar Jug može tjerati pravcem od sjevera, a sjever pravcem od juga? A sjeveroistočnjak kojim će pravcem tjerati ako ne sjeveroistoka? Dakle, prva nesmisao! — Dalje: Otok Kauda, pod koji ju je zanio. — Sjeveroistok, koji ne da zijevati na vjetar (*non posset conari in ventum*), ne može zanijeti lađu, koja putuje od Boniportusa put zapada, pod Kaudu sa strane od Afrike. Druga nesmisao! Strah pred Sirtom. — Kako da se mornari boje Sirte odalečene više od 400 milja, a do koje ih ne može donijeti vjetar sjeveroistok, koji nosi a fil de roda; jer Sirte Afričke nijesu u pravcu sjeveroistoka od Kaude? Treća nesmisao. — Ova tri dokaza, ne četiri, dokazuju, da je vjetar bio jugoistok, a ni pošto sjeveroistok.

G. kritičar dalje navodi, što su mornari činili, da ne upadnu u sirtu, te nadodaje: Taj kratak izvještaj napisao je sv. Luka tek onda, kad se je iskrcao, koliko se sjećao glavnih momenata. — Protiv ovih zadnjih riječi prosvjedujem, jer njima umalovažuje vrijednost sv. Luke, kao da se tobože nije svega sjećao. Sveti je Luka napisao sve tačno, što se je zbivalo na lađi.

Opaziti mi je g. kritičaru, kako je Melita kazala, da je ono bio vjetar jugoistok ili šilok, jer sv. Luka kaže: *Neque autem sole, neque sideribus apparentibus per plures dies*<sup>20</sup>. A to biva po jugu, a osobito po jugoistoku, da oblaci pokriju nebo, da se ne vidi ni sunce ni zvijske za više dana. *In meridie quidem Austrum Latini ponunt, Graeci νότον, quoniam nebulosus est, atq. humectus: νοτις enim Graece humor nominetur*<sup>21</sup>. A bura je čista žena, govori naš narod. Na ovo se g. kritičar nije ni osvrnuo. Najbolje, učinio: ne vidio!

<sup>20</sup> Act. XXVII. 20.

<sup>21</sup> *Cosmographiae introductio. Venetiis. 1535. per Io. Antonium de Nicolinis de Sabio. p. 16.*

G. kritičar na strani 12. piše, kako su za puno godina dva učena Engleza James Smith i pomorski kapetan dr. Mans Balmer puno pisali o putovanju Pavlovu, te nastavlja: Jedan i drugi pripovijedaju opširno, što su sve uradili naši mornari, da ne zapnu u Sirtu. — Lijepo je, što su se oni sjećali, ako je sv. Luka i zaboraviol! — Morali su okrenuti lađu protiv vjetra; razapeti jadro protiv bure (Sturmsegel), jer bi im se lađa vrtila u moru kao komad pluta; (J. Smith. The voyage and Shipwreck of St. Paul. London 1880. pag. 114.); te napokon očajno kormaniti prema zapadu, da tako oslabe žestinu bure, koja ih je tjerala prema jugu. — Odgovara li ovo onome, što kaže sv. Luka, prem da je zaboravljiv, te se ne sjeća što i kako je bilo!? kako veli g. Kritičar: ...et non posset conari in ventum, data nave flatribus, ferebamur<sup>22</sup>. A o onoj riječi navigantibus<sup>23</sup> što govori kasnije, kako su putovali, piše uč. Zillion: Le grec est très expressif: διαφερομένων, étant portés a travers, sans direction fixe, au gré de la tempête<sup>24</sup>. — Prije, nego što da na ovo odgovorim, nešto ću opaziti; a to, da su oba učenjaka J. Smith i M. Balmer nešto zanemarila odlučna u ovome pitanju. Hoću da kažem, da su imala čekati, na zapadnoj obali Klaude, dok zapuhne tifonički sjeveroistok i jugoistok, pa tada sve pobacati u more, kao što pobaca i Pavlova lađa, pa i samu busolu, pošto je Pavlova lađa nije imala, te bi ih po sreći, tjerao tifon četrnaest dana: tako bi nam mogli kazati, kamo ih je tifon donio, da li na Maltu, u Baja di S. Paolo. I tako bi pitanje bilo riješeno.

A sada, evo me na stvar. — Mornari su radili ono što pripovijeda sv. Luka i ništa drugo; — ma bio sv. Luka i zaboravljiv. Ne mari. — Nešto su pobacali u more prvi dan, nešto drugi; a nešto treći; te su se spustili da ih nosi vjetar. A gledali su smrt pred očima, jer nijesu znali ni kamo idu, ni gdje se nalaze: Neque autem sole, neque sideribus apparentibus per plures dies, et tempestate non exigua imminente, iam ablata erat spes omnis salutis nostrae<sup>25</sup>. A ono, što navodi g. kritičar, ma bilo iz

<sup>22</sup> Act. Ib. 15.

<sup>23</sup> Ibid. 27.

<sup>24</sup> Zillion. La Sainte Bible. in. h. l.

<sup>25</sup> Act. ib. 20.

neznam koga, nije drugo nego komad iz Tisuću i jedna noć. Gdje mornari mogu okrenuti lađu protiv vjetrova — tifona! — i razapeti jadro protiv bure! tifona! te tako jedreći protiv tifona (!!!) dospjeti na Maltu! — Jel' da? To samo anđeli mogli bi<sup>26</sup>. —

Ono, što navodi g. kritičar mogli bi mornari činiti i po jaku vjetru, ali nikada, ni najmanje po tifonu. Kada tifon uhvati lađu — a ovdje je bio strašan tifon: misit se contra ipsam ventus typhonicus<sup>27</sup>. . . Valida autem tempestate iactatis<sup>28</sup>. Tada lađa mora ići kamo je nosi tifon: a fil de roda: Cumque arrepta esset navis, et non posset conari in ventum, data nave flatibus, ferebamur<sup>29</sup>. I to je još nosilo jedro, koje se je moralo skinuti na zapadnoj obali Kaude. Lađa nošena od tifona, ne može niti ped, ni desno, ni lijevo; ide li prema banku? mora na banak; ide li prema seki? mora na seku. Ne može se niti najmanje pomoći, već se spustiti u Božje ruke. Može Bog učiniti da popusti oluja, ili da ih struja makne na jednu stranu, ali se mornari ne mogu pomoći, red im je ići a fil de roda.

Pripovijedao mi je prof. Niko Matijević, kako idući iz Amerike u Engliteru, napade ih tifon. Po bilješkama o pravcu i o brzini, bojali su se da ne dođu na banak. Srećom oko sata poslije podne, opaze s desne brod, možda ni 30 pasa daleko; te će pitati senjalima: što oni cijene, gdje se nalaze, i hoće li ubjegnuti banak. A brod im odgovori: „Mi idemo na banak, za nas nema spasenja, a sva je prilika, da ćete i vi na banak; a ubjegnute li ga, to će biti o dlaci. A to će se zbiti malo prije noći.“ „Kada smo to čuli, rasplakali smo se kao djeca. Iznijeli smo priliku Gospinu, kleknuli smo preda nju, i učinili smo zavjet, moleći je, da nas spasi. Zatim smo se grlili i ljubili, pitajući proštenje jedan u drugoga. Nitko se nije nadao, da će ga više kuća vidjeti.“ A ja mu: „A jeste li što činili, da se barem malo maknete put sjevera, da tako ubjegnute banak?“ — „Što činiti? Nema tu pomoći, kud te nosi, nosi. Ne može se niti ped, ni desno, ni lijevo. Srećom vidjeli smo, u zahod sunca, kako smo se otrli o banak, a onaj smo brod vi-

<sup>26</sup> Kritičar. Malta ili Mljet. str. 11.

<sup>27</sup> Act. ib. 14.

<sup>28</sup> Ib. 18.

<sup>29</sup> Ib. 15.

djeli kako se razbio na banku. Tom se je prigodom izgubilo sedam brodova, a da se nije nitko od njih spasio. Tada sam ostavio brodarenje, nastavio sam privatno gimnazijske nauke, kod prof. Kobenzel, položio sam ispit zrelosti i pošao u Beč učiti klasičnu filologiju.“

Eto u kakovu se je položaju nalazila Pavlova lađa, da ne rečem i u puno goremu, na zapadnoj obali Kaude. Sada neka vješti sude: Odavle je lađa otišla tifonom jugoistoka, dakle: a fil de roda. Je li mogla nakon četrnaest dana doći na Maltu? — Nipošto. Je li mogla doći na Mljet? — Jest. A da je onaj vjetar bio od sjeveroistoka, je li mogla tada lađa doći na Maltu? — Nipošto. — Je li mogla doći na Mljet? — Nipošto. — Da kamo? U Cirenaiuku. Ali lađa Pavlova nije došla u Cirenaiuku, nego na Maltu ili na Mljet. Vidjeli smo, da na Maltu nipošto, ni po jednom vjetru, ni po drugom; dakle je stigla na Mljet; a onaj vjetar nije bio sjeveroistok, nego jugoistok.

Sada ima riječ moj kritičar.

(Nastavit će se.)

